

Dört kutsal kitaba göre etik kriterler çerçevesinde hasta hakları ve mülteci hastalara yaklaşım sorunsalının analizi

Analysis of patient rights and appeal problems in the framework of ethical criteria according to the four russian book

Müveddet Konuşkan Bayraktar

Kazım Özalp Mah. Karaca Sok. No: 15 GOP. Çankaya Ankara

Anahtar Kelimeler:
Mülteci Hastalar, Dört Kutsal Kitaba Göre Etik, Etik, Din- Etik

Key Words:
Refugee Patients, Ethics, Ethical according to the four holy boks, Religion-Ethics

Yazışma Adresi/Address for correspondence:
Müveddet Konuşkan Bayraktar, Kazım Özalp Mah. Karaca Sok. No: 15 GOP. Çankaya Ankara
muveddetkonuskan@gmail.com

Gönderme Tarihi/Received Date:
November 24, 2016

Kabul Tarihi/Accepted Date:
December 18, 2016

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
December 30, 2016

DOI:
10.5455/sad.13-1479989416

ÖZET

Etik insanlık tarihi kadar eski ve evrenseldir. İnsanın var olduğu her yerde güven mekanizmasının temelini etik davranışlar teşkil etmektedir. Türk Tabipler Birliği raporuna göre Ocak 2016 tarihi ile ülkemizde kayıtlı mülteci sayısı 2.500.000 olmakla birlikte gayri resmi rakamlarla bu sayı 3.000.000'u bulmaktadır. Yaşam haklarının korunmasından sonra mültecilere sunulacak hizmetlerin başında ilk sırayı sağlık hizmetleri almakta ve bu hizmetlerin sunulması sırasında da mülteci olmaları hesabi ile iletişim ve etik problemlerle karşılaşmaktadır.

Çalışmada etik hem kavramsal boyutta hem de fonksiyonel boyutta incelenmiş ve hasta hakları ile toplum sağlığı kapsamında nasıl işlerlik kazanabileceği açıklanmıştır. İnsanlığın var olduğu düşünülen yüzyıllardan bu yana; toplumların, sosyal, kültürel, ekonomik ve daha birçok yönüne etki etmiş, batıdan doğuya tüm insanlar tarafından kabul görmüş ve rehber kabul edilmiş, dünyada sahip oldukları otorite yapının yadsınamaz olduğu dört büyük kitap etik açıdan analiz edilmiştir. Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran kronolojik sıralama ile incelenmiş ve insan doğasında olması gereken etik davranışlar ile bu etik davranışların insanlara nasıl kazandırıldığı, insanlara etik konusunda nasıl rehberlik edildiği ile ilgili açıklamalar ortaya konulmuştur.

Özellikle son yıllarda ülkemizdeki mülteci popülasyonu ile sığınmacılara sunulan hizmetlerin başında sağlık hizmetleri gelmektedir. Bu bağlamda sağlık hizmeti ulaştırılan farklı etnik kökünde hasta portföylerinin ortaya çıkması ile sunulan hizmetler sağlık hizmetlerinin ötesine geçmiş ve bir insanlık hizmeti şeklini almıştır. Profesyonel sağlık personellerinin sınır içerisinde ve sınır ötesinde medikal anlamda mesleki bilgi ve becerileri ile yeterli kalitede çalışmalarının yanı sıra etik ilkelere riayet etmeleri de son derece önemlidir. İnsan yalnızca insan olduğu için insana yaraşır şekilde muamele görmelidir. Mültecilerin hizmet aldıkları sağlık üniteleri ile ilgili yapılan araştırmalarda ücretsiz verilen sağlık hizmetleriyle yaşam kalitelerinde bir iyileşmenin söz konusu olduğu fakat nonetik davranışlar hususunda belli başlı sorunların olduğu ortaya konulmuştur. Bu bağlamda sunulan hizmetlerde etik kriterlere uygun davranışların önemi ortaya çıkmaktadır.

ABSTRACT

Ethics is as old and universal as human history. Everywhere people exist, ethical behavior is the foundation of the trust mechanism. According to the report of the Turkish Union of Nations, the number of refugees registered in our country by January 2016 is 2,500,000, with 3,000,000 with informal figures. At the beginning of the services to be offered to the refugees after the protection of their life rights, the first order is receiving health services and communication and ethical problems are encountered with the refugees who are in the process of providing these services. In study, ethics is examined both at the conceptual dimension and at the functional dimension, and it is explained how patient rights and how to operate within the context of community health. Since centuries thought to be mankind; The four major books that have influenced societies, social, cultural, economic and many aspects, accepted by all people from west to east and accepted as guides, and whose authoritarian structure they have in the world can not be denied are analyzed in terms of ethics. The Torah, the Psalms, the Bible, and the Qur'an were examined in chronological order and explanations were given about the ethical behaviors that should be in human nature and how these ethical behaviors are gained to people and how to guide people to ethics. Especially in recent years, health services have been the leading services of refugee populations and asylum seekers in our country. In this context, with the emergence of different ethnocentric patient portfolios delivered to the health service, the services offered have gone beyond health services and become a human service. It is also vital that professional health personnel comply with ethical principles in addition to working within the borders and across borders with sufficient professional knowledge and skills in the medical sense. Man should be treated like a human being only because he is human. In the researches related to the health units where the refugees are served, it is revealed that there is a problem in the improvement of quality of life with the health services provided free of charge but there are certain problems in nonethical behaviors. In this context, the provision of behaviors in accordance with the ethical criteria emerges in the services offered.

DİN- ETİK ANALİZİ

Neden Din ve Etik

Din yüzyıllar boyunca insanların sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve daha birçok yaşantısına rehberlik etmiş etkisi yadsınamaz büyük bir güçtür. Dünya tarihinde büyük olayların temelinde genelde yine inanç sistemi yatmaktadır.

ABD'deki Pew Araştırma Merkezi'nin 2010 yılı raporuna göre 6.9 Milyarlık dünya nüfusunun % 84 ü bir dini gurup içinde yer alıyor.

Dünya nüfusunun ; %32 si Hıristiyan(2.2 milyar) %23 ü Müslüman (1.6 milyar) % 15 i Hindu(1 Milyar) % 7 si Budist(500 Milyon), %6 sı Geleneksel Dinler (400 Milyon) %1 i Jainizm, Sihizm, Şintoizm vb. dinler(58 Milyon) %0,2 si Yahudi (14 Milyon) oluşturmaktadır (<http://www.yenisafak.com/aktuel/iste-69-milyarlik-dunyanin-din-nufusu-436757>)

Dünyada her 10 kişiden biri bir dini gruba mensup olduğunu ifade etmektedir. Kutsal Kitaplar yüzyıllar boyunca insanlara iyi , güzel, doğru, yanlış ile ilgili rehberlik yapmıştır.

Dünya üzerinde bu kadar inanan ile yine dünyanın her yerinde göreceli olarak değişen bu kadar etik dışı davranış birbiri ile örtüşmemektedir.

Zira dört kutsal kitabın tamamı etik ve erdem ile ilgili emirler ve yasaklarla insanlara kaynaklık etmişlerdir.

Dünya nüfusunun %84 ünün itibar ettiği din kabul edilmelidir ki büyük bir otoritedir.

Dört Kutsal Kitab'a Göre Etik Davranışlar

Dört kutsal kitabın hepsi; etik, erdem ve ahlaklı olmak ile ilgili tavsiyelerde bulunmuş, topluma yön verecek kurallar belirlemiş ve bu kurallara uyulmaması durumunda bu dünyada ve ölümden sonraki hayatta yaşanacak olumsuzlukları ortaya koyarak, kurallara uyulması konusunda tutarlı bir rehberlik görevi üstlenmiştir.

Tevrat'ta ki Etik Davranışlar İle İlgili Açıklamalar

Tevrat eski antlaşma olarak İbranice ve Aramice yazılmıştır. Üç bölümden oluşur. Bu bölümler yasa kitapları(Musa'nın 5 Kitabı), peygamberlikler ve Mezmurlar olarak bilinen Zebur'dur. Tevrat'ta geçen on emir genel anlamda etik davranışlarla doğrudan alakalıdır. İlk dört emir genel olarak inanç ilkeleri ile bağlantılı olsa da son altı emir etik davranışlarla örtüşmektedir. Tevrat'ta geçen on emir şu şekildedir(Tevrat, 2011: 77).

- ✓ *Benden başka tanrın olmayacak*
- ✓ *Kendine gökyüzünde, yeryüzünde ve yerin altındaki sulara yaşayan canlılara benzeyen putlar yapmayacaksın*
- ✓ *Rabbinin ismini boş yere ağzına almayacaksın*
- ✓ *Anne babana hürmet edeceksin*
- ✓ *Adam öldürmeyeceksin*
- ✓ *Zina etmeyeceksin*
- ✓ *Çalmayacaksın*
- ✓ *Yalan yere tanıklık etmeyeceksin*
- ✓ *Komşunun evine, karısına, erkek ve kadın kölesine, öküzüne, eşeğine, hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin*

Batı ülkelerindeki meslek etiği doğrudan Yahudi ve Protestanlık ahlakı ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle öldürmeme, çalmama ve yalandan arındırılmış bir iş ahlakı Tevrat'ta şiddetle vurgulanmaktadır. Erdem ile alakalı birçok insani değeri kapsayan on emir Musevilerce rehber edinilmiştir.

Tevrat da genel ilkelerden 25 tane etik ilke tespit edilmiştir.

1. Doğruluk
2. Dürüstlük
3. Tarafsızlık(Bağımsız Davranma)
4. Mesleki yeterlilik ve Özen
5. Gizlilik(Sır Saklama)
6. Adalet
7. Bağlılık(sadakat)
8. Sevgi
9. Saygı
10. Hoşgörü
11. Haksız Kazanç
12. Tevazu
13. Öfke Kontrolü
14. Dedikodu Yapmamak
15. Yardımseverlik
16. Yol Göstericilik
17. İyilik-İyi Niyet
18. Eğitimli Olmak
19. Emeğin Karşılığını Vermek
20. Diğerkâmlık
21. Hakka Hukuka Riayet
22. Hileden Uzak Durmak
23. Hatada Israrcı Olmamak
24. Adam Öldürmemek
25. Çalmamak

Zebur'a Göre Etik Davranışlar Ve Örnekleri

Zebur; Allah tarafından Hz. Davut (a.s.)'a gönderilen Mezmurlar yada Mezamir adı ile de anılan mukaddes kitaptır. Hz. Davut'un Allah'a yakarışlarını içeren toplam 150 Mezmurdan oluşmaktadır. İsraililer Zebur'da geçen

bu dua ve ilahileri kendi tapınmalarında kullanmakta idiler(Zebur, 2013: 3).

Mezmurlar genel olarak dua ve ilahilerden oluşsa da kendi içinde uyulması gereken kuralları, güzel veya çirkin olan davranışları açıkça ifade etmekte ve yol gösterici bir üslup benimsemektedir.

1. Doğruluk
2. Dürüstlük
3. Tarafsızlık(Bağımsız Davranma)
4. Mesleki yeterlilik ve Özen
5. Adalet
6. Bağlılık(sadakat)
7. Sevgi
8. Saygı
9. Haksız Kazanç
10. Tevazu
11. Öfke Kontrolü
12. Dedikodu Yapmamak
13. Yardımseverlik
14. Yol Göstericilik
15. İyilik-İyi Niyet
16. Eğitimli Olmak
17. Emegın Karşılığını Vermek
18. Diğerkâmlık
19. Hakka Hukuka Riayet
20. Hileden Uzak Durmak
21. Hatada Israrcı Olmamak
22. İki Yüzlü Olmamak
23. Adam Öldürmemek
24. Çalmamak

İncil'e Göre Etik Davranışlar Ve Örnekleri

İncil de ki emir ve yasaklar genel olarak on emir ile temellendirilmektedir. İncil in birçok bölümünde erdem, iyilik, ahlak ve etik ile ilgili davranışlar önerilmekte gayri ahlaki davranışlar ise yasaklanmıştır.

Genel Etik Kurallardan ise aşağıdaki 26 etik ilke tespit edilmiştir

1. Doğruluk
2. Dürüstlük
3. Tarafsızlık(Bağımsız Davranma)
4. Mesleki yeterlilik ve Özen
5. Adalet
6. Bağlılık(sadakat)
7. Sevgi
8. Saygı
9. Hoşgörü
10. Haksız Kazanç
11. Tevazu
12. Öfke Kontrolü
13. Dedikodu Yapmamak

14. Yardımseverlik
15. Yol Göstericilik
16. İyilik-İyi Niyet
17. Eğitimli Olmak
18. Emegın Karşılığını Vermek
19. Diğerkâmlık
20. Hakka Hukuka Riayet
21. Hileden Uzak Durmak
22. Hatada Israrcı Olmamak
23. İki Yüzlü Olmamak
24. Adam Öldürmemek
25. Çalmamak
26. Özdenetim (Otokontrol)

Kuran-ı Kerim'deki Etik Konulardan Örnekler

Kuran-ı Kerim inmeye başladığı ilk günden tamamlanincaya kadar toplumsal hayata dair düzenlemeleri açıkça ifade etmiş, kişiyi kişinin kendisinden bile koruyacak emir ve yasaklar getirmiştir. Nüzul sırasına göre bakıldığında Kuran-ı Kerim'in ilk suresinin “ *Yaratan Rabbinin adıyla oku, öyle bir rab ki kalemle öğretmiştir, insana bilmediğini belletmiştir*”(Kuran-ı Kerim, 2014: 566, Alak Suresi96/1-5) şeklinde başlayıp ikinci suresinde,” *Nün, kaleme ve satır satır yazdıklarına and olsun*”, “*Kesinlikle sen çok yüce bir ahlak üzeresin*”(Kuran-Kerim,2014: 524, Kalem Suresi,68/1-4) şeklinde devam etmesi önce bireyin sonra toplumun genelinin okuma, yazma ve ilimle gelişip değişeceği yönüne dikkat çekmektedir. Tüm bu ayetler; bizimde bu çalışmada vurgulamak istediğimiz etik eğitimini desteklemekte ve her gelişimin temelini bilginin oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ahlaklı olmak için bile ahlak konusunda eğitilmek gerekmektedir.

Kuran-ı Kerim başından sonuna kadar zaten toplumun etik kuralları ile örtüşen, erdem, iyilik, güzellik, dürüstlük, adalet vb. ahlaki konulara değinse de biz bu çalışma da yalnızca birkaç örnek vermekle yetinilecektir.

1. Doğruluk
2. Dürüstlük
3. Tarafsızlık(Bağımsız Davranma)
4. Mesleki yeterlilik ve Özen
5. Gizlilik(Sır Saklama)
6. Adalet
7. Bağlılık(sadakat)
8. Hukukun Üstünlüğü
9. Sevgi
10. Saygı
11. Hoşgörü
12. Haksız Kazanç
13. Tevazu
14. Öfke Kontrolü

15. Dedikodu Yapmamak
16. Yardımseverlik
17. Yol Göstericilik
18. İyilik-İyi Niyet
19. Eğitilmiş Olmak
20. Emeğin Karşılığını Vermek
21. Diğerkâmlık
22. Hakka Hukuka Riayet
23. Hileden Uzak Durmak
24. Hatada Israrcı Olmamak

25. İki Yüzlü Olmamak
26. Adam Öldürmemek
27. Çalmamak
28. Özdenetim (Otokontrol)

Zebur, Tevrat, İncil, Kuran-I Kerim, Fütüvvet Teşkilatı, Ahilik Teşkilatı ve IFAC Kriterleri İçerisindeki Etik Kuralların Tablo İle Gösterimi

Tablo 1. Tevrat, Zebur, İncil, Kuran-ı Kerim, belirtilen etik davranışların karşılaştırması.

Etik İlkeler	Tevrat	Zebur	İncil	Kuran
Doğruluk	√	√	√	√
Dürüstlük	√	√	√	√
Tarafsızlık(Bağımsız Davranma	√	√	√	√
Mesleki Yeterlilik ve Özen	√	√	√	√
Gizlilik	√			√
Adalet	√	√	√	√
Bağlılık(Sadakat)	√	√	√	√
Hukukun Üstünlüğü				√
Sevgi	√	√	√	√
Saygı	√	√	√	√
Hoşgörü	√		√	√
Haksız Kazanç	√	√	√	√
Tevazu	√	√	√	√
Öfke Kontrolü	√	√	√	√
Dedikodu Yapmamak	√	√	√	√
Yardımseverlik	√	√	√	√
Yol Göstericilik	√	√	√	√
İyilik(İyi Niyet)	√	√	√	√
Eğitilmiş Olmak	√	√	√	√
Emeğin Karşılığını Vermek	√	√	√	√
Diğerkâmlık	√	√	√	√
Hakka Hukuka Riayet	√	√	√	√
Hileden Uzak Durmak	√	√	√	√
Hatada Israrcı Olmamak	√	√	√	√
İkiyüzlü Olmamak		√	√	√
Adam Öldürmemek	√	√	√	√
Çalmamak	√	√	√	√
Özdenetim(Otokontrol)			√	√

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünyanın özellikle içinde bulunduğumuz son yüzyılda küçük bir köy halini aldığı ve bilginin ulaşılabilirliğinin arttığı, fakat bireye ulaşmanın zorlaştığı günümüzde; insan da artık yalnızca bir üretim faktörü olmaktan çıkmıştır. Toplumların ve kurumların insanı; düşünen, hisseden, üreten, keşfeden, maddi ve manevi yönü olan sosyal bir varlık olarak ele alması; sağlık hizmeti sunulurken de erdemli kabul edilen ve etik sayılan tutumların yaygınlaştırılması toplumsal yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından son derece önemlidir.

Etik insan ile var olmuştur. İnsanın var olduğu her yerde güven mekanizmasının temelini etik davranışlar teşkil etmektedir.

İnsana ulaşıldığında ve insan; insani değerler ile eğitildiğinde tarihin her döneminde etik değerlerde de ilerleme ve iyileşme görülmüştür.

Etik değerler insanlık tarihi boyunca başta din olmak üzere; aristokratlar, devlet ve diğer tüm sosyal kurumlarca desteklenmiştir.

Etik değerlere bağlılık; bireyin keyfiyetine bırakılmayacak kadar hassastır. Nitekim toplumun her bir ferдинin etik ilkelere bağlılığı etik iklimin oluşması açısından son derece önemlidir.

Etik iklimin oluşması, oluşturulan bu etik iklimin eğitim ile sürekli dinamik tutulması ve etik değerlerin tüm bireyler tarafından bir denetime gereklilik duymadan otokontrol ile sağlanmasının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

İnsanlık tarihinde; her dönem etik ilkelere bağlı kalınmamasından dolayı sıkıntılar yaşanmıştır.

Mevcut odalar ve birlikler de etik ilkelere uymayı yaygın ve zorunlu hale getirmeli, etik ilkelerin göz ardı edilmesi durumunda cezai yaptırım mekanizmaları oluşturmalıdırlar.

Ayrıca mesleki yeterlilik, motivasyon ve rehberlik açısından tüm meslek mensuplarına rütbelendirme oluşturulmalı; işe yeni başlayan bir meslek mensubu ile, üç yıldır çalışan veya on yıldır bu işi icra eden, yahut bu işe yıllarını vermiş meslek mensubu aynı unvana sahip olmamalıdır.

Özellikle acil sağlık çalışanlarının ve toplum sağlığı profesyonellerinin evrensel etik bir dil benimsemesi ve ortak bir etik anlayışa sahip olması; gerek evrensel hasta haklarının korunması gerekse sahada şiddet ortamının ortadan kaldırılması ve hizmet kalitesinin artırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Tüm dünya insanları tarafından kabul görmüş kutsal

kitaplardaki etik değerler insana yalnızca insan olduğu için erdemle ve iyilikle yaklaşmak gerektiğine dair rehberlik yapmakta ve etik ilkeleri benimsemektedir. İnsan dili dini ırkı ve mezhebi ne olursa olsun yalnızca yardım gördüğü için zillile mahkûm bırakılmamalı, insan onuruna yakışır şekilde muamele görmelidir. Bu noktada iş hayatında olan her mesleğe olması gerektiği gibi sağlık çalışanlarının eğitim hayatları içerisinde etik eğitimin yer alması veya bu konuda etik enstitülerinin açılması son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

1. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151008_multeciler_saglik Erişim Tarihi: 10.11. 2016
2. İncil (2012), Kitab-ı Mukaddes Yayınları: İstanbul
3. Kuran-ı Kerim(2014), Haz. Elmalı, H. , Dumlu, Ö. Ensar Yayınevi, İstanbul
4. Tevrat(2011), "Eski Antlaşma", Kitabı Mukaddes Yayınları, İstanbul
5. Zebur (2013), "Mezmurlar", Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul